

# بکارگیری شاخص فقر آبی در قیاس محلی - مطالعه موردی حوضه آبریز کارون بزرگ

محمد ثابتی<sup>۱</sup>، سعید جمالی<sup>۲</sup>، غلامرضا غیاثوند<sup>۳</sup>

۱- کارشناس ارشد مهندسی آب- شرکت توسعه منابع آب و نیروی ایران

۲- دکترای منابع آب- استادیار دانشکده مهندسی- دانشگاه آزاد اسلامی- واحد تهران مرکزی

۳- کارشناس ارشد سیستم‌های اطلاعات جغرافیایی- شرکت توسعه منابع آب و نیروی ایران

Mohammad.sabeti@gmail.com

## چکیده

یکی از شیوه‌های برخورد با مشکلات و بحران‌های موجود در بخش آب، شناسایی نقاط ضعف و ارائه راهکارها جهت برطرف کردن آن‌ها است. به منظور بهبود و ارتقاء عملکرد بخش آب در هر کشور و استفاده بهینه از منابع آب موجود، باید عملکرد این صنعت بطور مستمر ارزیابی شده و نقاط قوت و ضعف آن مشخص شود. جهت نیل به اهداف فوق و نظارت بر بررسی وضعیت آب در هر مقیاسی، استفاده از شاخص‌های مناسب ضروری است. شاخص فقر آبی، یک شاخص چند بعدی است که علاوه بر در نظر گیری وضعیت منابع آب در هر منطقه، میزان دسترسی، شرایط محیط زیست، میزان مصرف و ظرفیت زیر ساخت‌ها را نیز بررسی می‌کند. چنین شاخصی این امکان را فراهم می‌سازد تا بتوان حوضه‌های آبریز را با در نظر گرفتن عوامل فیزیکی و اجتماعی-اقتصادی مورد ارزیابی قرار داد. در این مقاله با استفاده از این شاخص وضعیت بخش آب در حوضه آبریز کارون بزرگ و استانهای این محدوده مورد بررسی قرار گرفته است. مطالعات در این حوضه نشان می‌دهد شاخص مذکور در محورهای ظرفیت و مصرف شرایط نامطلوبی دارد. همچنین نتایج مقایسه پنج استانی که در این حوضه قرار گرفته‌اند نشان می‌دهد، استان چهارمحال بختیاری از شرایط بهتری برخوردار است.

کلمات کلیدی: شاخص فقر آبی؛ ارزیابی عملکرد؛ حوضه‌های آبریز

## ۱. مقدمه

ایجاد امنیت در سطح یک کشور بستر مناسبی را جهت رشد و بالندگی آن کشور فراهم می‌سازد. تامین و دستیابی به امنیت غذایی، انرژی، آب و محیط زیست از اولویت‌های اساسی هر کشور جهت رشد و شکوفایی به حساب می‌آید. یکی از آرمانها و اهداف اصلی سند چشم‌انداز بیست ساله ایران (ایران ۱۴۰۴) نیز تامین این نیازها است. آب نقش کلیدی را در برای ابراز چنین شرایط پیچیده و دشواری است. از بین شاخصهای گوناگون معرفی شده در این زمینه شاخص فقر آبی<sup>۱</sup> از جامعیت بیشتری برخوردار است. هدف از شاخص فقر آب، یک اقدام بین رشته ای است که پیوندهای رفاه خانوار را با در دسترس بودن آب بیان می‌کند و درجه اثرات کمبود آب بر روی جمعیت‌های انسانی را نشان می‌دهد. چنین شاخصی امکان می‌دهد به توان کشورها و جوامع را با در نظر گرفتن هر دو عامل فیزیکی و اجتماعی-اقتصادی در ارتباط با کمبود آب رتبه بندی کرد. برآورده کردن این نیازها بر عهده دارد. بنابراین توجه به امنیت آبی و مدیریت موزون و پایدار به همراه نگاهی ویژه به بحرانهای جدی جهانی در سالهای آتی ضروری و اجتناب ناپذیر است. ارزیابی وضعیت و عملکرد سیستم‌های منابع آبی نخستین گام در یافتن راهکارهای بهبود عملکرد سیستمهای آبی و جلوگیری از اتلاف

<sup>1</sup> Water Poverty Index (WPI)